

מראי מקומות- בבא בתרא קמ"ג

אצלנו והריטב"א בקידושין שם דס"ל דהוי אומדנא, ודלא כמו שהביא מהרש"ש שם דהבין דהחסרון הוא בדיני קנין.

(ד) **לפיכך כשהוא תורם מוסיף על החיצון שבו ותורם, אמאי, את וחמור הוא- פי' הרשב"ם,** וע"כ צריך לומר דקני את וחמור קנה הכל, ולכן באמת חל התרומה בהמתוק, אף דאינו חל בהמר. והק' המהרש"ל, מה רא' הוא זה לר' ששת דבקני את וחמור קנה הכל, דלמא באמת אינו קונה אלא מחצה, דהמר אינו מתקן המתוק, ולכן עד שמפריש עוד כביצה מן המתוק אין חלק זה של המתוק נתקן. ותי' דהבין הגמ' אף בהק', דמה שצריך להוסיף המתוק הוא רק מדרבנן, ולשון הגמ' דמוסיף על החיצון היינו כמו תרומה ויחזור ויתרום, אבל מעיקר הדין הכל כבר תרום. ואף על פי דכוונתו להפריש א' מחמישים, ובאמת אין כאן א' מחמישים ממש של מתוק כנגד המתוק, מ"מ מהני לתקן הכל, אע"פ שלא יהי' א' מחמישים ממש אלא פחות קצת, וחל הכל על המתוק, אלמא דקני את וחמור קנה הכל. אולם המהרש"א פי' (ע"פ הרשב"ם) דבאמת כוונתו שיהי' הכל, בין המר ובין המתוק, חל על הכל, דהיינו בין המר ובין המתוק. אבל לא אמר שיהי' המר חל על המר והמתוק על המתוק, אלא אמר שהכל יהי' חל על הכל. ולכן, לכאור' חצי המתוק לא פקע מיני' דין טבל, שהרי המר אינו יכול להיות תרומה עליו (בה"א של הגמ'), וכיון שחלה שם תרומה על כל המתוק, דהיינו דאף דלא אמר שיהי' חל המתוק על המתוק, מ"מ הוי קני את וחמור קנה הכל, ולכן חל דין תרומה על כל המתוק מחמת המתוק דאי' בהקישות.

(ה) **אין אחיות מקודשות- פי' הרשב"ם, דקדושין שאין מסורין לביאה לא הוו קידושין כלל,** ואפי' בחדא מינייהו. והק' רעק"א, הא קיי"ל כאביי ביע"ל קג"ס, וה"ק" הוי קידושין שאין מסורין לביאה, דס"ל לאביי דהוו קידושין, אלא הטעם הוא דכל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו, ואמאי כ' הרשב"ם שלא כהלכתא, והניח בצ"ע.

(א) **זיל לגבי' דר' אבין... א"ל קני כחמור מי קני-** העיר בכוס הישועות (סוף קמב:), א"כ למה שאל ממנו כמי ההלכה, הרי כיון דהודה לו ר' אבין, א"כ נמצא דהרוב עמו, וא"כ ודאי הלכה כמותו. וביאר דבאמת הי' מקום לחלק בין קני כחמור ובין הא דדידן, דבקני כחמור ודאי דעתו שלא יקנה כלום, שהרי כ"ע ידעי דאין קנין לחמור, משא"כ הכא, דיתכן לומר דחושב דבניו יקנו. וא"כ, י"ל דבהא פליגי, דמאן דסבר דטליא יקנו, סבר דאזלי' בתר דעת', וא"כ שפיר הקנה להגדול, ומ"ד דלא קנה ס"ל דאזלי' בתר עצם הקנין אם נקנה אם לא, וכיון דלהבנים לא נקנה, גם לדידי' לא הוי קנין. וא"כ, י"ל דכשהודה לו ר' אבין בבי מדרשא, אולי לא יודה לו אלא על קני כחמור, אבל אולי פליג עליו על טעם הדבר, וס"ל דתלוי בדעתו, ולכן אי"ז שייך לדידן, ולכן שאל כמאן ההלכה, ושוב הדר שאל ר' אבין כדי לדעת האמת.

(ב) **ר' נחמן אמר קנה מחצה... ור' ששת אמר קנה הכל- אי' בקובץ שעורים (תק"א), דלכאור' המח' אם קנה הכל או רק מחצה, תלוי ביסוד הא דהי' הדין דחולקים אם שניהם היו בני קנין. ר' נחמן ס"ל דהחלוקה יהי' משום דמקנה לכל א' החצי, ונמצא דכאן, דלא אפשר להקנות החצי להחמור, ממילא החצי נשאר אצל המקנה, ורק הקנה החצי להמקבל. אולם ר' ששת ס"ל דבאמת מקנה לכל אחד מהם כולו, וממילא צריכין לחלוק, אבל כאן דהאחר אינו קונה כלל, ממילא נשאר הכל רק אצל המקבל שהוא בר קנין.**

(ג) **ור' המנונא אמר לא אמר כלום- ע' בשיעורי ר' שמואל (קידושין תל"ז) שחקר בהא דקני ואת וחמור לא קנה, האם הוי זה חסרון בדיני הקנאה, דהיינו' דכיון שבטלה מקצת ההקנאה ממילא בטלה כולה, או דהוי רק חסרון מצד האומדנא, דהיינו דיש לנו לומר דדעתו שרק אם יחול הכל תיהני הקנאתו, ואינו רוצה להקנות לזה ולא לזה (וע' בכוס הישועות שהבאנו לעיל, דבזה גופא נח' האמוראים אם מהני כאן). ודייק מהרשב"ם**

ודלא כמש"כ תוס' לעיל (קיד:), דיתכן לומר שהוא רק בב"ב. אולם באמת יש לע' בהא דהכא, מה ענין זה לכל המחלוקות שבין רבה ור' יוסף, הרי רבה לא איירי בסוגיין כלל. וכ' הריטב"א בשם הגאונים דקים לי' לתלמודא דמה דחולק אביי על ר' יוסף מסוגיין, מדרבה רבי' נקיט לה.

(י) **דלמא כדחנא דבי חזקי', שהיו מרובים כחוששים של קנה- יש לע', לפי המסקנא דמוכח מדוכתי אחרני דגם לבן א' קרא "בני", א"כ מנין לתנא דבי חזקי' לדרשה זו דהוי כחוששים של קנה. וכ' המהרש"א דבאמת שמו הי' שוחם, וכדכתי' במקו"א (במדבר כ"ו, מ"ב), ולכן דרשי' דמה שנקרא חוששים כאן, היינו משום שהיו מרובים כחוששים של קנה. וע"ש בהמשך, ומשמע דבאמת לא הי"ל אלא בן א', אלא שהי"ל הרבה אוכלוסין אח"כ, וזהו הדרשה.**

(יא) **ר' יוסף אמר ובני איתן עזרי- ק', למה הי' צריך להביא קרא מדברי קבלה, הרי רבא הביא קרא מפורש ממה דכתיב בתורה ובני פלוא אליאב. וכ' התורת חיים דכיון דבתר הא דכתיב ובני פלוא אליאב כתיב ובני אליאב נמואל ודתן ואבירם, הא איכא למדחי ראיית רבא ולומר דמשום בני אליאב נקט לשון רבים, דבני בנינים בנינים קרי לי', ולהכי מייתי קרא דדברי הימים. ובהג' יעב"ץ כ' לחדש דדלמא ר' יוסף ס"ל דדברי תורה לחוד ולשון בני אדם לחוד, ולכן אין להביא ראי' מלשון התורה, אבל מסתבר דדברי קבלה קרובים הם טפי מלשון תורה ללשון בני אדם.**

(יב) **לכלתי' שדר- הביא הרשב"ם מהירושלמי דמי ששלח למדה"י ואמר יתנו אלו לבניו, בנותיו בכלל, ואם בשעת מיתה אמר אלו לבניי, אין הבנות בכלל. וכ' הנמוקי יוסף (סו: בדפיו) דטעמא דמילתא הוא דבחייו רוצה לכבד בנותיו כדי שיהיו חביבות על בעליהם, אבל בשעת מיתה אינו רוצה לעקור נחלה דאורייתא. והעיר הקובץ שעורים (תק"ג), הא אף בחייו יש חשש דהעברת נחלה, וא"כ מ"ש דרך בשעת מיתה חושש משום העברת נחלה. ותי' דמסתמא הביאור הוא דבשעת**

(ו) **הא נכריות מקודשות, ואמאי, את וחמור היא- כ' התוס' רי"ד בקידושין (נא). "פי", אע"פ שאין כאן שני קונים הוא והחמור, אלא שני נקנים הנכריות והאחיות, מכל מקום מינה ילפינן, כמו שאין האדם קונה עם החמור, כך דאין דבר נקנה עם מי שאינו נקנה.... אי נמי שני קונים יש, שהקנה הקידושין לנכריות ולאחיות, וכמו שלא קנו אותם האחיות, כך לא יקנו הנכריות".** [נאולי שאלה זו, אם אמרי' החסרון דקני את וחמור גם לענין הנקנים, תלוי באם אמרי' דהחסרון הוא מצד אומדנא או מדיני הקנאה, וכמו שהבאנו השאלה לעיל מהק"ש והכוס הישועות, ויש לעי'.

(ז) **נכסיי ליך ולבניך, א"ר יוסף קנתה מחצה- ע' בחי' הר"ן שהביא מח' הראשונים במה יהי' הדין היכא דאמר נכסי לראובן ושמעון ולוי ולבני פלוני, האם יש לבני פלוני מחצה, או האם נוטלין כא' מן הנפרטים. הרמב"ם ס"ל דבני פלוני נוטלים מחצה, והרמב"ן ס"ל דנוטלים כא' מן הנפרטים. וביאר הר"ן דנח' במהו סברת ר' יוסף, הרמב"ם ס"ל דסברתו הוא דכיון דחלק דבריו לשני חלקים, "ליך ולבניך", ממילא כוונתו שיהי' מחצה ליך ומחצה לבניך. וא"כ, היכא דאמר לראובן ושמעון ולוי ולבני פלוני, הר"ז ג"כ נחשב דחלק דבריו לב' חלקים, וממילא הוי מחצה לראובן ושמעון ולוי, ומחצה לבני פלוני. אבל הרמב"ן ס"ל דסברת ר' יוסף הוא דמחשב הפרט כנגד הכלל, ולכן מחצה "ליך" כמו שיש מחצה "לבניך", אבל היכא דאמר ולבני פלוני, אדרבה, הרי הוא מחשיב בני פלוני רק כא' מן הנפרטים, וא"כ בני פלוני נוטלים חלק א' כמו א' מן הנפרטים, ולא כנגד כולן.**

(ח) **בשלמא התם אהרן בר חלוקה- העיר הקובץ שעורים (תק"ב), הא כל כהן אינו חולק אלא במשמר שלו, ולכן צריך קרא לכ"ג, שאינו תלוי במשמר, ותי' דקרא דכתיב אהרן ובניו הי' קודם שהיו משמרות, דעדיין לא היו משמרות עד דוד ושמואל [נולכאו' ק', דמשה רבנו כבר תיקן המשמרות, ואולי מה דאמרי' דמשה רבנו תיקן משמרות, היינו על העתיד, ולא היו עושים בתורת משמרות עד דוד ושמואל, וצ"ע].**

(ט) **והלכתא כוותי' דר' יוסף בשדה ענין ומחצה- פי' הרשב"ם, משום דבכולי גמרא רבה ור' יוסף הל' כרבה. ומשמע מדבריו דס"ל שזהו כלל בכל הש"ס דקיי"ל כרבה כנגד ר' יוסף,**

מחצה שלהם וחצי מחצה בשל אחיהם, וכו', כשאר אריסי העיר, כדין
היורד ברשות. ואולי גם כאן שייך מח' זה.]

מיתה הוא מצדיק מעשיו טפי, דהיינו
דמקפיד יותר שיהיו מעשיו כפי התורה.

(יג) קרו אינשי לבר ברא ברא, או לא- כ' הרא"ש
(ח') דלכאו' משמע דכל הספק הוא רק היכא
שיש לו בן א', אבל אי הו' לי' ב' בנים, הא
ודאי כוונתו רק לבניו, ולא לבן בנו, וכן
מבואר ברשב"ם (ואף דהוכחנו דגם בן א'
יכול להיות נקרא בלשון רבים, אולם לכאו'
לא אמרי' כן אלא במקום הכרח, ואולי
במקום בני בנים, אין הכרח לומר כן). אלא
דהק' הרא"ש ע"ז, א"כ מאי מייתי מן הנודר
מן הבנים וכו', הא משמע דהתם אית לי' בני
טובא. ותי' דצ"ל דהתם מיירי בכל ענין,
ומשמע אפי' אי לית לי' אלא בן א'.
אולם הביא מר"ת דחולק עליו בזה, וס"ל
דשאלת הגמ' בכלל הוא, אפי' היכא שיש לו
בנים טובא, די"ל דאולי נכלל בני בנים
בלשון בנים.

(יד) השביחו גדולים... השביחו לאמצע- כ' תוס'
דה"ה גדולים וגדולים השביחו לאמצע. וכ"כ
הנמוקי יוסף בב"מ (כב: בדפיו) בשם הרי"ף,
אבל הביא שם בשם הראב"ד דגדולים
וקטנים דוקא. וע' ברא"ש (ט') דכ' כשי' תוס',
וביאר דמה דאמרי' דמחיל, היינו משום
דאמרי' הגדולים דאנן מטריחין השתא, והם
מטריחין ביום אחר. ועוד, דאין דרך שירד
אדם לנכסי גדול, שיש בו דעת לחלוק, וחולק
בלא ידיעתו. וא"כ, אם אמרי' דמוחלין
לקטנים, דאין שייך סברות אלו כ"כ, כשי"כ
דלגדולים מוחלין. והוסיף הרא"ש דאפי'
שכר עמלן לא יטלו, ואינו דומה למה דאי'
דבשותפין אמרי' דא' שמשביח הקרקע יש לו
דין עכ"פ כיורד, דאחין מחלי אהדדי, ואינם
יורדין ע"מ ליקח כיורד. מיהו כ' הרשב"א
דכל זה רק היכא דלא עשו המלאכה בגופן,
אלא דשכרו פועלים וכדו', טירחא כזה
מוחלין, אבל אם עשו המלאכה בעצמן, אז
השביחו לעצמן, וכדאי' בגמ'.

(טו) אבל שבחו נכסים מחמת עצמן השביחו
לעצמן- פי' ר' יונה דהכוונה הוא דנוטל
בחלק אחיו כאריס, ולא דנוטל כל השבח של

אחיו. [ויש לעי' אם זה שייך כלל למש"כ תוס' דבראו מה שהניח
לנו אבא הדין הוא דיש לו השבח של הכל, אבל הרמב"ן כ' דבאומר
ראו מה שהניח לנו אבא יש להם השבח של חלקם, אלא דים שיטלו